

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUS TUBERKULOOSIN VASTUSTAMISESTA TARHATUILLA HIRVIELÄIMILLÄ, PERUSTELUMUISTIO

Asetuksen yleisperustelut

Asetuksella uudistetaan peuratarhojen terveysvalvontaohjelmasta annetussa maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosaston päätöksessä (MMMEEOp)16/EEO/1997 olevia säännöksiä tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosivalvonnasta. Nykyiset säännökset ovat osoittautuneet vaikeaksi toteuttaa käytännössä, koska tarhatut hirvieläimet ovat arkoja ja niiden tuberkuliinitestaus ei käytännössä onnistu ilman erityisjärjestelyjä. Säännöllinen tuberkuliinitestaus on ollut ehtona tarhattujen hirvieläinten kaupalle, mikä on merkittävästi vaikeuttanut maan sisäistä kauppaa.

Tarhattujen hirvieläinten tuberkuloositilanne on myös rauhoittunut 1990-luvusta, jolloin nykyiset säännökset annettiin. Nykyisin tuberkuloosia todetaan tarhatuilla hirvieläimillä lähinnä niissä maissa, joissa tuberkuloosia edelleen esiintyy myös naudoilla. Suomessa ei koskaan ole todettu tuberkuloosia tarhatuilla hirvieläimillä. Tilanteen suotuisan kehityksen seurauksena säännöksiä voidaan lieventää.

Asetuksella kumotaan MMMEEOp:n 16/EEO/1997 säännökset tarhattujen hirvieläinten säännöllisestä testauksesta bruselloosin ja Bovine herpesviruksen varalta, koska näitä tauteja ei ole esiintynyt Suomessa eikä niitä pidetä tarhattujen hirvieläinten ongelmana muissakaan maissa.

Asetuksella myös kumotaan MMMEEOp:n 16/EEO/1997 ja peurojen siirtoistutustarhojen terveysvaatimuksista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 7/EEO/2000 säännökset tarhaamisesta tehtävistä ilmoituksista. Eläinten pitopaikkojen rekisteröinnistä säädetään jatkossa eläintunnistusjärjestelmästä annettavan uuden lain nojalla. Saman lain nojalla voidaan tarvittaessa säätää hirvieläinten yksilötunnisteista.

Asetuksella myös tarkennetaan tuberkuloosin määritelmää ja luetteloa valvonnan kohteena olevista hirvieläinlajeista. Muiden kotieläinten pitoa ja tarhojen puhdistusta koskevat määräykset on poistettu, koska niiden valvonta on osoittautunut ongelmaksi eikä niitä pidetä tarkoituksenmukaisina nykyisessä tautitilanteessa.

Yksityiskohtaiset perustelut

1 luku Yleiset säännökset

1 § Tarkoitus ja soveltamisala

Uutta asetusta sovelletaan kaikkiin tarhattuihin hirvieläimiin, porot mukaan lukien. Joidenkin määräysten soveltamisalaa on kuitenkin rajattu tiettyihin hirvieläinlajeihin, siten kuin pykälissä erikseen säädetään.

Eläinsuojelulain 20 §:ssä tarkoitettut eläintarhat, eli sellaiset pysyvät laitokset, joissa pidetään yleisölle näytteillä pääsääntöisesti luonnonvaraisiin eläinlajeihin kuuluvia eläimiä, on kuitenkin rajattu asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Tällaisten eläintarhojen toiminta on hyvin vaihtelevaa ja monimuotoista ja on tarkoituksenmukaisempaa päättää rajoituksista mahdollisten tuberkuloosiepäilyjen tai -tapausten yhteydessä tapauskohtaisesti eläintautilain 8 §:n nojalla kuin sisällyttää ne asetustekstiin.

2 § Suhde muihin säännöksiin

Asetuksessa ei enää toisteta sellaisia säännöksiä, joista on säädetty muualla. Selvyyden vuoksi asetukseen on kuitenkin sisällytetty viittaukset näihin säädöksiin. Kustannusten korvaamisen osalta viitataan eläintautilain 15-21 b §:ään. Eläintautilain 15 §:n 1 momentin mukaan kunnan-eläinlääkäriin suorittamasta asetuksen mukaisesta tehtävästä kunnalle valtion varoista maksettavasta korvauksesta säädetään eläinlääkintähuoltolaissa. Eläintautilain 15 §:n 3 momentin mukaan eläimen omistajan tai haltijan tulee kuitenkin maksaa tarkastuksen tai toimenpiteen suorittajalle korvaus tarkastuksesta tai toimenpiteestä, joka aiheutuu vapaaehtoisesta eläinten terveysvalvontaohjelmasta. Eläintautilain 17-19 §:n mukaan eläimen omistajalla on oikeus saada korvaus valtion varoista sellaisesta eläimestä, jonka viranomaisen on määrännyt tapettavaksi tai joka viranomaisen määräämän toimenpiteen seurauksena on kuollut. Omistajalla on myös oikeus saada korvaus valtion varoista sellaisesta muusta omaisuudesta, joka vaarallisen tai helposti leviävän eläintaudin johdosta annetusta viranomaisen määräyksestä on otettu näytteeksi tutkimuksia varten, hävitetty tai käsitelty siten, että se on vahingoittunut tai pilaantunut.

3 § Määritelmät

Hirvieläimen määritelmään on sisällytetty kaikki *Cervidae*-heimon eläimet. Tällä hetkellä Suomessa tarhattavia hirvieläimiä ovat valkohäntäpeura, saksanhirvi, kuusipeura, metsäkauris, japaninpeura, metsäpeura ja poro. Myös hirvi kuuluu hirvieläimiin.

Tuberkuloosin määritelmää on laajennettu kaikkiin *Mycobacterium tuberculosis*-complex-ryhmän bakteereihin. Määritelmä on otettu Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen eli EFSA:n lausunnosta.

Tarhan ja tarhaajan määritelmät on tehty yhdenmukaisiksi Eläintunnistusjärjestelmistä annettavan uuden lain määritelmien kanssa. Pitopaikkojen rekisteröinnistä on jatkossa tarkoitus säätää mainitun lain nojalla.

4 § Tuberkuliinitestit, näytteiden lähettäminen laboratorioon ja tutkimus laboratoriossa

Uudessa asetuksessa ei määrätä yksityiskohtaisesti tuberkuliinitestien tekemisestä, vaan viitataan Elintarviketurvallisuusviraston, jäljempänä Evira, ohjeisiin. Evira päättää myös laboratoriotutkimusmenetelmistä, ottaen huomioon kansainväliset standardit. Tällä tavalla voidaan paremmin sopeutua tieteelliseen ja diagnostiseen kehitykseen sekä ottaa huomioon erityiset olosuhteet.

Asetuksessa ei myöskään määrätä yksityiskohtaisesti näytteiden läheteistä, koska teknisistä syistä ne uusitaan aika ajoin.

2 luku **Tuberkuloosin esiintymisen valvonta**

5 § Valvonta lihantarkastuksen yhteydessä

Uudessa asetuksessa tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosin esiintymistä valvotaan toisaalta lihantarkastuksen ja toisaalta ruumiinavausten yhteydessä. Lihantarkastus tehdään joka tapauksessa kaikille hirvieläimille, jos liha on tarkoitettu myytäväksi. Omaan käyttöön teurastettujen tarhattujen hirvieläinten tarkastusta tuberkuloosin varalta ei ole säädetty pakolliseksi, koska kustannukset eivät ole perusteltuja riskiin nähden.

6 § Valvonta tarhatun valkohäntäpeuran, kuusipeuran, saksanhirven, japaninpeuran tai metsäkauriin kuoleman tai lopetuksen yhteydessä

Tuberkuloosin esiintymisen riskiä tarhatuilla valkohäntäpeuroilla, kuusipeuroilla, saksanhirvillä, japaninpeuroilla ja metsäkauriilla pidetään suurempana kuin tarhatuilla poroilla tai metsäpeuroilla, koska ensin mainituilla lajeilla on todettu tuberkuloosia muissa maissa ja eläimet ovat pääsääntöisesti peräisin Suomeen tuoduista kantaeläimistä.

Tarhaan kuolleet tai lopetetut eläimet ovat hyvä kohderyhmä tuberkuloosin valvonnan kannalta, koska tuberkuloosi aiheuttaa kliinisessä vaiheessa eläimen kuihtumista.

Asetuksessa määrätään kunnaneläinlääkäri tekemään ruumiinavaus tarhaan kuolleille tarhatuille valkohäntäpeuroille, kuusipeuroille, saksanhirville, japaninpeuroille ja metsäkauriille, ellei raatoa ole tarhaajan tai eläinlääkärin toimesta lähetetty Eviraan ruumiinavausta varten. Tämä on tehokas keino valvoa tuberkuloosin esiintymistä. Evira antaa tarkemmat ohjeet siitä, minkälaisissa tapauksissa lopetetuista tai kuolleista hirvieläimistä on toimitettava näytteitä Eviraan jatkotutkimuksia varten. Näytteitä voidaan pyytää sekä makroskooppisten muutosten yhteydessä että seurantaa varten.

3 luku **Toimenpiteet epäiltäessä tuberkuloosia**

7 § Toimenpiteet epäilytapauksissa

Asetuksessa määrätään tarkemmin toimenpiteistä tuberkuloosiepäilyjen yhteydessä. Asetukseen ei ole sisällytetty yksityiskohtaisia määräyksiä näytteiden otosta, koska ne voivat vaihdella tapauskohtaisesti. Evira antaa tarkemmat ohjeet näytteiden otosta, joissa voidaan ottaa huomioon paikalliset olosuhteet, epäilyyn liittyvät erityispiirteet ja tieteellinen kehitys.

Asetuksessa määrätään myös rajoittavien määräysten sisällöstä. Rajoittavilla määräyksillä kiellään myös alkioden ja sukusolujen vastaanotto tai luovutus, koska tartunnan leviämistä niiden välityksellä ei voida sulkea pois. Eläinten, alkioden tai sukusolujen vastaanotto kielletään tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi uusiin eläimiin. Lihan luovutusta koskevat rajoitukset ovat jo nyt voimassa MMMEEOp:n 16/EEO/1997 nojalla.

8 § Jatkotutkimukset ja rajoittavien määräysten peruuttaminen

Asetuksessa ei määrätä yksityiskohtaisesti jatkotutkimuksista, koska ne voivat vaihdella tapauskohtaisesti. Evira antaa niistä tarkemmat ohjeet ottaen huomioon paikalliset olosuhteet, epäilyyn liittyvät erityispiirteet ja tieteellinen kehitys.

Rajoittavat määräykset on kumottava, jos epäily on osoitettu aiheettomaksi Eviran ohjeiden mukaisesti tehdyissä jatkotutkimuksissa.

4 luku **Toimenpiteet, kun tuberkuloosi on todettu**

9 § Rajoittavat määräykset ja eläinten lopetus

Asetuksessa määrätään tarkemmin toimenpiteistä todettujen tuberkuloositapausten yhteydessä. Määräykset eläinten lopettamiseksi tai alkioden taikka sukusolujen hävittämiseksi antaa Evira. Nyt voimassa olevan MMMEEOp:n 16/EEO/1997 mukaisesti ainoastaan positiiviseksi osoitettu tai tuberkuliinitestissä epävarman tuloksen antaneet eläimet määrätään lopetettaviksi. Uuden asetuksen nojalla Evira voi kuitenkin määrätä myös tarhan muut hirvieläimet, tai osan niistä, lopetettaviksi ilman jatkotutkimuksissa, jos on perusteltua syytä epäillä tuberkuloosin esiinty-

vän myös niillä. Tällainen menettely nopeuttaa tarhan vapautumista tuberkuloosista ja säästää tarkastuskustannuksia.

10 § Jatkokustannukset ja rajoittavien määräysten peruuttaminen

Asetuksessa ei määrätä yksityiskohtaisesti jatkotutkimuksista, koska ne voivat vaihdella tapauskohtaisesti. Evira antaa niistä tarkemmat ohjeet ottaen huomioon paikalliset olosuhteet, todettuun tapaukseen liittyvät erityispiirteet ja tieteellinen kehitys.

Rajoittavat määräykset on kumottava, jos Eviran ohjeiden mukaisesti tehdyissä jatkotutkimuksissa on osoitettu, ettei tautia enää esiinny tarhassa. Rajoittavat määräykset kumotaan kuitenkin heti, jos kaikki hirvieläimet on teurastettu tai lopetettu ja tarha on asianmukaisesti puhdistettu ja käsitelty tartunnan hävittämiseksi. Tarhan eläinten teurastus tai lopetus voidaan tehdä tarhaajan aloitteesta, jos Evira ei ole antanut tarhan kaikkia hirvieläimiä koskevaa lopetusmääräystä. Valvontaviranomainen (Evira, läänineläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri) antaa tarvittaessa ohjeita tarhan asianmukaisesta puhdistuksesta ja käsittelystä.

5 luku Epidemiologinen selvitys ja kontaktitarhat

11 § Epidemiologinen selvitys

Asetuksessa määrätään epidemiologisen selvityksen tekemisestä, jolla pyritään selvittämään mahdolliset muut tartunnan saaneet tarhat. Vastaava määräys on jo nyt voimassa MMMEEOp:n 16/EEO/1997 nojalla.

12 § Kontaktitarhalle annettavat rajoittavat määräykset ja jatkotutkimukset

Asetuksessa määrätään kontaktitarhoille annettavista rajoittavista määräyksistä ja jatkotutkimuksista. Rajoittavia määräyksiä ei automaattisesti anneta kaikille epidemiologisessa selvityksessä esiin tulleille kontaktitarhoille vaan ainoastaan niille, jossa kontakti on ollut sellainen että tuberkuloosin esiintyminen niissä on todennäköinen. Vastaava määräys on jo nyt voimassa MMMEEOp:n 16/EEO/1997 nojalla.

Asetuksessa ei määrätä yksityiskohtaisesti jatkotutkimuksista, koska ne voivat vaihdella tapauskohtaisesti. Evira antaa niistä tarkemmat ohjeet ottaen huomioon kontaktiin ja todettuun tapaukseen liittyvät olosuhteet. Jatkotutkimuksia voidaan määrätä tehtäviksi myös sellaisissa kontaktitarhoissa, joille ei anneta rajoittavia määräyksiä.

6 luku Vapaaehtoinen tuberkuloosin valvontaohjelma

13 § Tarkoitus

Asetuksessa säädetään vapaaehtoisesta tuberkuloosin valvontaohjelmasta, jolla korvataan MMMEEOp:n 16/EEO/1997 nojalla säädetty pakollinen terveystarkkailuohjelma. Vapaaehtoinen tuberkuloosin valvontaohjelma on tarkoitettu sellaiselle tarhalle, joka haluaa erikseen osoittaa olevansa vapaa tuberkuloosista. Valvontaohjelma on tarkoitettu niille hirvieläinlajeille, joilla tuberkuloosin esiintymisen riskiä pidetään korkeampana, koska ne ovat pääsääntöisesti peräisin Suomeen tuoduista kanta-eläimistä.

14 § Tuberkuliinitestit vapaaehtoiseen tuberkuloosin valvontaohjelmaan kuuluvassa tarhassa

Asetuksessa säädetään tuberkuliinitesteistä, jolla tarha voi osoittaa olevansa vapaa tuberkuloosista, sekä jatkotesteistä tuberkuliinivapaan aseman ylläpitämiseksi.

Testivaatimukset ovat samanlaisia kuin MMMEEOp:n 16/EEO/1997 nojalla säädettyyn pakolliseen terveystarkkailuohjelmaan sisältyvät testivaatimukset.

15 § Eläinluettelot ja eläinten hankinta vapaaehtoiseen tuberkuloosin valvontaohjelmaan kuuluvassa tarhaan

Asetuksessa säädetään vapaaehtoiseen tuberkuloosin valvontaohjelmaan kuuluvassa tarhassa pidettävistä eläinluetteloista ja uusien eläinten hankinnasta tällaiseen tarhaan.

Vaatimukset ovat pääsääntöisesti samanlaisia kuin MMMEEOp:n 16/EEO/1997 nojalla säädettyyn pakolliseen terveystarkkailuohjelmaan sisältyvät vastaavat vaatimukset.

Asetukseen ei ole sisällytetty sellaisia kirjanpitoa koskevia vaatimuksia, joista on säädetty muualla tai joita koskevia tietoja voidaan saada muualta.

7 luku **Erinäiset säännökset**

16 § Voimaantulo

17 § Siirtymäsäännökset

Asetuksella kumotaan MMMEEOp 16/EEO/1997 ja MMM:n asetus 7/EEO/2000.

MMMEEOp:n 16/EEO/1997 nojalla säädetyn pakollisen terveystarkkailuohjelman mukaisesti luokitellut virallisesti tuberkuloosivapaat tarhat säilyttävät tuberkuloosivapaan asemansa uuden asetuksen tullessa voimaan, koska vaatimukset säilyvät ennallaan.